

PLANSZE EDUKACYJNE

"Zastęp harcerzy"
hm. Jerzy Hebda

Oprawa graficzna: phm. Barbara Wońska
Pomysł i wykonanie: hm. Tomasz Kostienko

SYSTEM ZASTĘPOWY (1)

- ☛ Zastęp jest najmniejszą komórką organizacyjną ale i najważniejszą, bo podstawową.
- ☛ Zastęp to naturalne zjawisko spotykane na każdym kroku, nie tylko w harcerstwie ale i po za nim.
- ☛ Dzieci łączą się w grupki w celu lepszej zabawy, dorośli tworzą zespoły dla osiągnięcia lepszych wyników pracy.
- ☛ A w harcerstwie? Ty masz swój zastęp, drużynowy prowadzi zastęp zastępowych i radę drużyny, hufcowy kieruje pracami komendy hufca - też zastępu itd.

SYSTEM ZASTĘPOWY (2)

- ❁ Harcerstwo ma na celu wychowanie dzielnych ludzi i dobrych obywateli. To zadanie wykonane może być najlepiej w zastępie, w którym jego członkowie wychowują się wzajemnie.
- ❁ Przez wzajemne oddziaływanie na siebie, a przede wszystkim pod wpływem dobrego przykładu swego zastępowego chłopcy stają się ciągle lepszymi harcerzami, uczniami, ludźmi.
- ❁ Jak więc widzisz Druhu zastępowy, organizując zastęp podejmujesz się ważnego zadania.
- ❁ Dobry początek to połowa wygranej!

ORGANIZACJA ZASTĘPU (1)

- ☛ Zastęp składa się z zastępowego i 6-9 chłopców. Zastępowy nie może i nie powinien robić wszystkiego sam.
- ☛ Dlatego też pracę w zastępie zorganizuje sobie w ten sposób, że pozwoli każdemu z chłopców wybrać sobie jakąś specjalność, w której dany harcerz będzie się doksztalać.
- ☛ Na zbiórkach zastępu specjaliści ci będą prowadzić zajęcia ze swojej dziedziny.

ORGANIZACJA ZASTĘPU (2)

🌿 Oto przykład podziału funkcji:

- 1)(Nr. 1) Zastępowy
- 2) Podzastępowy - prowadzi administrację
- 3) Sanitariusz
- 4) Sygnalista
- 5) Pionier
- 6) Kucharz
- 7) Terenoznawca

🌿 Naturalnie powyższy schemat może występować w różnych odmianach i mieć takich "fachowców" jak na przykład: kartograf, tropiciel, przyrodoznawca, grajek, śpiewak, gawędziarz, bibliotekarz, kronikarz itd.

ABY TWÓJ ZASTĘP DOBRZE PRACOWAŁ (1)

- ☛ Aby Twój zastęp dobrze pracował musi być ona zgraną, zżyłą grupką. A taką będzie, jeśli chłopcy dobiorą się w sposób możliwie naturalny. Następujące czynniki sprzyjają doborowi takiemu:
- Wszyscy chłopcy muszą się wzajemnie znać.
 - Powinno ich łączyć wspólne zainteresowania: nauka, zabawa, kolekcjonerstwo itd.
 - Pożądanym jest, aby chłopcy pochodzili z tego samego środowiska.
 - Wiek chłopców powinien być o ile możliwe mniej więcej jednakowy.

ABY TWÓJ ZASTĘP DOBRZE PRACOWAŁ (2)

- ☛ Rzeczy te bardzo pomagają w pracy. Ale są też i takie, które mogą zastępowi zaszkodzić. Wystrzegać się przede wszystkim należy:
 - Przyjmowania do młodego zastępu chłopców zupełnie obcych lub takich, którzy zachowaniem swym mogliby mieć zły wpływ na resztę harcerzy.
 - Tworzenie zbyt wielkiego zastępu (więcej niż 10 chłopców), gdyż trudniej jest prowadzić zajęcia w tak dużej grupie.

“PRZYKAZANIA ZASTĘPOWEGO”

1. Będę zawsze prowadził mój zastęp.
2. Będę żył po harcersku.
3. Będę zdobywał nowe stopnie i sprawności.
4. Będę mądrze planował mą pracę i dokładnie ją wykonywał.
5. Będę budził i podtrzymywał ducha zastępu.
6. Będę na każdym kroku pomagał moim harcerzom.
7. Będę więcej myślał o zastępie niż o sobie samym.
8. Jakim będę ja, takim będzie mój zastęp.

UMIEJĘTNOŚĆ MUSZTRY JEST WAŻNA

- ❁ Każdy zastęp poza specjalnym, własnym szykiem (patrz slajd 10) powinien umieć się ustawiać w szeregu i rzędzie, maszerować, robić sprawne obroty i wykonywać szybko i dokładnie wszystkie wydane rozkazy.
- ❁ Wszystko to składa się na musztrę zastępu. Ilekroć będzie zastęp występował na zewnątrz jak na przykład w czasie zbiórki drużyny czy hufca - to musztra stanie się pierwszym sprawdzianem wartości zastępu.
- ❁ Na każdej zbiórce zastępowy powinien przerobić trochę musztry, tak całego zastępu, jak i każdego z harcerzy.

- ☛ Atmosfera, którą wytwarza zastęp harcerzy, wzajemne ustosunkowanie się chłopców do siebie i do pracy zastępu to duch zastępu.
- ☛ Aby takiego ducha osiąść trzeba aby zastęp miał wiele cech charakterystycznych, które by go od innych zastępów odróżniały.
- ☛ Te cechy stanowią jego własność, z której zastęp jest dumny i którą wiernie strzeże.

- ☛ Dobry zastęp harcerzy odróżnia się od innych tym, że oprócz innych zwyczajów, ma swój własny szyk.
- ☛ Może to być krąg, rząd, szereg, klucz, półkrąg itd. Forma tego szyku może wypłynąć z godła zastępu.
- ☛ Wilki będą szły „wilczym tropem” (rzędem), Żurawie utworzą klucz itd.

- ❶ Każdy zastęp powinien mieć swoją własną piosenkę której treść wiąże się w jakikolwiek sposób z życiem zastępu.
- ❷ Albo więc wypływa z godła zastępu i zawiera w sobie jak gdyby program pracy zastępu, albo też łączy się z jakimś przeżyciem: wycieczką, obozem, przygodą itp.

“TAJEMNICA ZASTĘPU”

- ☛ Dobrze by było aby każdy zastęp posiadał swe tajemnice, znane tylko członkom zastępu. Pomagają one bardzo do zżycia się zastępu. Należą do nich między innymi: kryjówka, szyfry, znaki i język.
- ☛ Kryjówka to miejsce tylko członkom zastępu wiadome, gdzie chłopcy zbierają się na narady, pogawędki, zbiórki. Może nią być polanka z samotnym dębem, jaskinia, ruiny czy strych.

ZASTĘP: IMIONA

- ❁ Miłym zwyczajem jest nadawanie chłopcom specjalnych imion, które uwydatniają pewną cechę ich charakteru.
- ❁ Imiona te łączyć się mogą z godłem zastępu i wtedy zawierają nazwę godła zastępu i odpowiedni przymiotnik, np. Bóbr pracowity, Bóbr pogodny, Bóbr cierpliwy itp.
- ❁ Zawsze muszą ściśle określać charakter i osobowość danego harcerza.
- ❁ Imiona te można nadawać chłopcom w czasie wycieczek, obozów itd. Przy czym muszą być one zdobyte a nigdy wybrane.

PRZYJĘCIE DO ZASTĘPU

- ☛ Zanim przyjmie się do zastępu nowego członka, trzeba go przez pewien czas obserwować, poddać go kilku próbom.
- ☛ Dopiero, gdy cały zastęp zgodzi się, że kandydat jest godny przyjęcia do ich grona, można go wciągnąć w krąg harcerski.
- ☛ Uczynić to trzeba uroczyście, tak by nowicuszowi moment inicjowania pozostał na zawsze w pamięci.

ZASTĘP: WSPÓŁZAWODNICTWO

- ☛ Pracę zastępu ożywia, doskonale dobrze zorganizowana rywalizacja.
- ☛ Skłonność do wyróżnienia się jest wrodzoną cechą chłopca i zastępowy powinien ją rozbudzić, uszlachetnić i ująć w ryzy kontroli, tak by szła w pożądanym kierunku.
- ☛ Dobrym sposobem krzewienia współzawodnictwa jest zastosowanie systemu punktacji oraz organizowanie wszelkiego rodzaju konkursów i zawodów. Należy przy tym zwrócić uwagę, aby zdobywanie punktów nie stało się samo w sobie celem.
- ☛ Punktacja powinna pokrywać wszystkie przejawy życia zastępu, tak by wszyscy chłopcy mieli jednakowe szansę zdobycia jak największej ilości punktów.

ZASTĘP: PROGRAM PRACY

- ☛ Aby praca w zastępie szła sprawnie musi ona być planowa.
- ☛ Opracowanie programu pracy jest sprawą bardzo ważną i dlatego dokonana być winna nie przez samego zastępowego ale przez cały zastęp wspólnie.
- ☛ Naturalnie program pracy nie może być przypadkowy. Musi on wynikać z potrzeb zastępu i uwzględniać wszystko, co składa się na całokształt pracy zastępu harcerskiego.

ZBIÓRKA ZASTĘPU

- ❁ Zbiórki zastępu odbywają się przeważnie raz w tygodniu. Dzień zbiórki i godzina ustalone są na dłuższy okres naprzód, tak by każdy chłopak zarezerwował sobie czas na zajęcia harcerskie.
- ❁ Jeśli zastęp jest częścią drużyny, zastępowy zawiadamia drużynowego o terminie zbiórki.
- ❁ Na zbiórkę przychodzą wszyscy punktualnie. Zastępowy naturalnie zjawia się pierwszy, przynosząc ze sobą notatki, materiały potrzebne dla przeprowadzenia zbiórki, książeczkę zastępu itd.
- ❁ Czas i miejsce zbiórki zależą będzie od jej charakteru. Zastęp więc może zbierać się rano, po południu czy wieczorem, w harcówce (wieczorynka), w kryjówce zastępu (narada zastępu), w parku, w lesie, czy też na mieście.

PROGRAM ZBIÓRKI ZASTĘPU (1)

- ❁ Zabierając się do układania planu zbiórki, zastępowy zadaje sobie pytanie: Co chłopcy już umieją? Co powinni umieć?
- ❁ Materiał, który chłopcy winni opanować staje się kośćcem zbiórki. Reszta: gry, piosenki, powtórka przerobionych już rzeczy - uzupełniają go.
- ❁ Program zbiórki musi być ciekawy i urozmaicony. Ciekawy tzn. interesujący, w miarę nowy i kształtujący. Urozmaicony, a więc taki, w którym zajęcia różnego typu przeplatają się. Część zbiórki może odbywać się w izbie, część w parku czy na boisku.
- ❁ Po każdej zbiórce chłopcy powinni stawać się zdrowsi, sprytniejsi, lepsi a jednocześnie zdobywać wiadomości i umiejętności przydatne w życiu codziennym... (cdn.)

PROGRAM ZBIÓRKI ZASTĘPU (2)

- ❶ Zastępowy powinien się starannie przygotować do zbiórki.
- ❷ Materiał, z którym ma chłopców na zbiórce zapoznać, powinien dokładnie opanować. Dotyczy to przede wszystkim gawędy oraz zajęć praktycznych jak np. pierwsza pomoc, pionierka itp. wszelkie przyrządy potrzebne do przeprowadzenia zbiórki jak: apteczka, sprzęt pionierski, piłki muszą być sprawdzone i znajdować się pod ręką.
- ❸ Zbiórki przeprowadzać powinien szybko i sprawnie, tak by nie przekraczały przewidzianego czasu.
- ❹ Przygotowując plan zbiórki mieć w zapasie parę gier, którymi mógłbyś zastąpić te, co niezbyt twym chłopcom do gustu przypadły.

PROGRAM ZBIÓRKI ZASTĘPU (3) - ZAKOŃCZENIE

- ❶ Zakończyć zbiórkę można rozmaicie: przez opuszczenie flagi, w kręgu, w szyku zastępu itd.
- ❷ Przypomnij chłopcom o terminie następnej zbiórki, wyznacz im zadania poza-zbiórkowe, zaśpiewajcie piosenkę, wznieście okrzyk - jeszcze jedna ciekawa zbiórka pozostanie w pamięci harcerzy na długo.

GAWĘDA(1)

DOBRA GAWĘDĄ NIE JEST RZECZĄ ŁATWĄ...

- ☛ Dobra gawęda nie jest rzeczą łatwą. W gawędzie harcerskiej bowiem trzeba zawrzeć to, co jest w danej chwili najważniejsze. Ani mniej ani więcej.
- ☛ Jeśli w gawędzie będą luki, nieдомówienia, harcerze nie zrozumieją o co się właściwie rozchodzi.
- ☛ Jeśli natomiast zasypiesz temat właściwy mnóstwem nieważnych szczegółów i dodatków i będziesz kręcił, kołował, porzucał temat i znów do niego wracał, harcerze szybko się znudzą i także niewiele skorzystają.

GAWĘDA W ZASTĘPIE (2) ZASTĘPOWY

- ☛ Do gawędy musisz się, Druhu zastępowy, należycie przygotować.
- ☛ Przeczytaj sobie jakąś książkę poruszającą interesujący cię w danej chwili temat. Porozmawiaj z kimś, kto ci do gawędy materiału dostarczyć może.
- ☛ Przygotuj sobie rysunki, szkice, fotografie, które by ci pomogły lepiej zilustrować omawiane zagadnienie.
- ☛ Upewnij się, że opanowałeś dostatecznie dobrze materiał, który masz przekazać chłopcom.

GAWĘDA W ZASTĘPIE (3) ZASTĘPOWY

- ☛ Podczas gawędy Druhu zastępowy nie wstydź się zaglądać do twych zapisków. Ujmy ci to nie przyniesie.
- ☛ Nawet najlepsi mówcy posługują się notatkami. Możesz i Ty.
- ☛ Gorzej by było, jeśli byś nagle zapomniał, o czym masz mówić, a nie miałbyś ze sobą notatnika, który by cię z kłopotliwego położenia wybawił.

GAWĘDA W ZASTĘPIE (4) ZASTĘPOWY

- ☛ Podczas gawędy Druhu zastępowy mów wyraźnie, jasno, rzeczowo.
- ☛ Po gawędzie pozwól chłopcom stawiać pytania. Przedyskutujcie razem kwestie niezbyt jasne.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ MŁODZIKA (1) (PROGRAM MŁODZIKA ROZBITY NA DZIAŁY)

- 1) **Wychowanie harcerskie:** Prawo i przyrzeczenie. Ukłon harcerski i skautowy. Oznaki harcerskie. Godło i zawołanie zastępu. Patron drużyny.
- 2) **Wychowanie narodowe:** Godło państwowe. Geografia Polski. Rocznice narodowe. Początki państwa polskiego – legendy i dzieje’.
- 3) **Wychowanie religijne:** Msza święta. Sakramenty Pokuty i Komunii św. Pacierz – Ojcze nasz, Zdrowaś Mario, Wierzę w Boga.
- 4) **Pieśni:** Wszystko co nasze. Płonie ognisko. Boże coś Polskę. Jeszcze Polska.
- 5) **Wychowanie fizyczne:** Higiena i pierwsza pomoc. Gimnastyka poranna. Biegi i skoki. Gry ruchowe. Pływanie.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ MŁODZIKA (2) (PROGRAM MŁODZIKA ROZBITY NA DZIAŁY)

- 6) **Znaki i sygnały:** drogowe, patrolowe, indyjskie, ręką, gwizdkiem, szyfr.
- 7) **Węzły:** płaski, pętla niezaciągająca się, skrót liny, tkacki, rybaki.
- 8) **Przyrodoznawstwo:** szczegółowa wiedza o jednym ptaku/zwierzęciu.
- 9) **Harce:** wycieczki, terenoznawstwo (kompas), musztra, zlecenia, tropienie, ekwipunek, gry terenowe.

UWAGA: Na kolejnych slajdach (nr 27-55) podane są tylko pomysły zbiorów, które należy koniecznie dostosować do czasów współczesnych, obecnych zasad bezpieczeństwa i potrzeb danego zastępu lub drużyny.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ MŁODZIKA (3)

ZBIÓRKA (I)

- 1) Pieśń: Wszystko co nasze.
 - 2) Gra: podarty list (tekst Prawa harcerskiego)
 - 3) Gawęda: Komentarz prawa harcerskiego.
 - 4) Gra: alarm na planie.
 - 5) Pieśń: Z miejsca na miejsce.
 - 6) Gry: elektryczna chusteczka, roztrzepany sekretarz, kto to powiedział?
 - 7) Inscenizacja: Jeszcze Polska nie zginęła.
- * Zadanie poza zbiórkowe: wykonać maszcik z ruchomą banderką barwną i herbową.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ MŁODZIKA (4)

ZBIÓRKA (II)

- 1) Podniesienie flagi.
 - 2) Pieśń: O Panie Boże.
 - 3) Gawęda: Znaczenie codziennego dobrego uczynku.
 - 4) Wyprawa na miasto celem spełnienia dobrego uczynku.
 - 5) Po powrocie z wyprawy - gry: Krzyż harcerski, Zmiany w mundurze.
 - 6) Pieśń: Gdy szedłem raz od warty.
 - 7) Kto pod kim dołki kopie: Kim Prawa.
 - 8) Pieśń: Boże coś Polskę.
 - 9) Opuszczenie flagi.
- * Zadanie poza zbiórkowe: codzienny dobry uczynek

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ MŁODZIKA (5)

ZBIÓRKA (III)

- 1) Marsz dwójkami z obserwacją flory i fauny (rodzaje drzew, krzewów, zbóż, warzyw, zwierząt i ptaków).
 - 2) Gra: Kukułka.
 - 3) Kim przyrodniczy: zioła lecznicze.
 - 4) Zadanie: Zebrać gatunki roślin oglądanych w filmie przyrodniczym.
 - 5) Sprawdzenie i punktacja,
 - 6) Gawęda: Zioła lecznicze i ich zastosowanie.
 - 7) Powrót: Zmiana szyków w marszu. Sygnały ręką i gwizdkiem.
- * Zadanie poza zbiórkowe: Codzienna obserwacja z robieniem notatek i rysunków dowolnie wybranej rośliny lub zbudowanie gniazdka czy karmika, zaopiekowanie się ptakami i robienie notatek z ich obserwacji.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ MŁODZIKA (6)

ZBIÓRKA (IV)

- 1) List szyfrowy.
 - 2) Marsz po tropach ze zbieraniem liści 12 drzew i krzewów.
 - 3) Wywołanie zastępowego.
 - 4) Oglądanie i omawianie zebranych liści.
 - 5) Gawęda: Ochrona przyrody.
 - 6) Nauka naśladowania zwierzęcych głosów
 - 7) Obserwowanie dwójkami mieszkańców lasu: ptaków, zwierząt, mrówek itp.
- * Zadanie poza zbiórkowe: zasuszenie zebranych roślin i założenie zielnika.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ MŁODZIKA (7)

ZBIÓRKA (V)

- 1) Zbiórka w oznaczonym miejscu (bez zastępowego).
 - 2) Indywidualne listy pisane alfabetem indyjskim, znakami patrolowymi lub szyfrem.
 - 3) Marsz na kierunek (punkt w terenie),
 - 4) Ukryty porwany list (treść: idź na płd. 300m potem 200m na zachód, znajdź samotne drzewo. Po dojściu tam zakukaj trzy razy),
 - 5) Zaznajamianie się z kompasem. Orientowanie się po słońcu i znakach w terenie (mech, długość gałęzi itd.)
 - 6) Gra: pajak i muchy.
- * Zadanie poza zbiórkowe: zapoznanie się z własnymi wymiarami
- * Uwaga: punkty 5 i 6 zbiórki przeprowadza zastępowy wywołany z ukrycia trzykrotnym kukaniem.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ MŁODZIKA (8)

ZBIÓRKA (VI) - WIECZORNA

- 1) Marsz według kompasu.
- 2) Gra: wrona.
- 3) Gawęda: Orientowanie się w terenie w nocy.
- 4) Zajęcia praktyczne: wyszukiwanie i nazywanie najważniejszych gwiazdozbiorów i odnajdywanie stron świata przy pomocy gwiazd.
- 5) Podchodzenie wartownika (gra).

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ MŁODZIKA (9)

ZBIÓRKA (VII) – W MIEŚCIE

- 1) Harcerze wychodzą na miasto parami. Jeden ma do wykonania pewne zadanie, drugi śledzi go, starając się odgadnąć cel ruchów obserwowanego.
 - 2) Po godzinie zbiórka na stacji kolejowej. Zaznajamianie się z systemem sygnalizacji na kolejach: semafony, tarcza ostrzegawcza, zwrotnica, sygnały gwizdkiem itd.
 - 3) Powrót do harcówki szykiem ulicznym.
 - 4) Omówienie ćwiczenia (punkt 1 zbiórki).
- * Zadania poza zbiórkowe: znaleźć i zapamiętać adresy: najbliższego lekarza, apteki, straży pożarnej, posterunku policji.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ MŁODZIKA (10)

ZBIÓRKA (VIII) – W SALI I NA BOISKU

- 1) Musztra jednostki: postawa zasadnicza, zwroty, meldowanie, salutowanie. Musztra zastępu: szereg, rząd, półkole itp. szyki, odliczanie, dwójki itd.
- 2) Marsz ze śpiewem: "Bracia skauci dosyć kurzu".
- 3) Gawęda: przygotowanie do wycieczki (ubranie, obuwie, ekwipunek), zabezpieczenie nóg przed odparzeniem. Przemoknięcie i przemarznięcie nóg.
- 4) Nauka pakowania plecaka.
- 5) Pieśń: "Jak dobrze nam..."

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ MŁODZIKA (11)

ZBIÓRKA (IX)

- 1) Gimnastyka: łatwy tok indywidualnych ćwiczeń mogący służyć za wzór do codziennej gimnastyki porannej
 - 2) Gry ruchowe: Barani skok, Walka kogutów, Wyścig na jednej nodze.
 - 3) Gawęda: niebezpieczeństwo zanieczyszczenia. Gaszenie ubrania na płonącym. Pożar nafty, benzyny itp.
 - 4) Jakaś dobrana pieśń.
 - 5) Gry: Nagły wybuch, Zastęp inwalidów.
 - 6) Wybrana pieśń.
 - 7) Majsterkowanie: Przygotowanie ozdób potrzebnych do urzędzenia kącika zastępu (z papieru, kory, drzewa)
- * Zadanie poza zbiórkowe: codzienna gimnastyka poranna.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ MŁODZIKA (12)

ZBIÓRKA (X)

- 1) Jakaś dobrana pieśń.
- 2) Gawęda: Węzły i ich zastosowanie.
- 3) Nauka wiązania węzłów na linach: płaski, pętla, skrót rybacki i tkacki.
- 4) Gry: Węzły po omacku, Okręty.
- 5) Pieśń: *Myśmy przyszłością narodu.*
- 6) Gry ruchowe na boisku: Skuwanie w kole, Piłka w kole, Piłka graniczna.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ WYWIADOWCY I ĆWIK (1)

- ❁ Kilkanaście podanych zbiórek (na kolejnych slajdach) zawiera w sobie mniej więcej całość wyrobienia polowego.
- ❁ Wszystkie one za wyjątkiem dwóch, pomyślane są jako zbiórki w polu. Praktycznego bowiem harcowania wymaga interesujący nas w tej chwili stopień.
- ❁ Jeśli chodzi o teorię, to łatwo ją będzie przerobić na kilku zbiórkach w izbie.
- ❁ Jest całkiem możliwe że z różnych powodów nie uda się przeprowadzić wszystkich tych zbiórek w terenie wymienionych na kolejnych slajdach. Zastępowy może wybrać te przykłady które są wykonalne i najbardziej się przydadzą w pracy zastępu.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ WYWIADOWCY I ĆWIK (2)

- ➊ Przeprowadzenie tych zbiórek będzie szło w parze z wykonywaniem przez chłopców indywidualnych zadań. Poszczególni harcerze będą układać plany zbiórek i przeprowadzać je praktycznie, oraz pomagać zastępowemu na każdej innej, t.j. nie obmyślanej przez siebie zbiórce przez prowadzenie śpiewu, organizowanie gier itd.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ WYWIADOWCY I ĆWIK (3) ZBIÓRKA (I)

- 1) Wizyta w leśniczówce. Zapoznanie się z metodami ochrony ptaków. Ochrona drapieżników. Opieka nad zwierzostanem. Gospodarka leśna.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ WYWIADOWCY I ĆWIK (4) ZBIÓRKA (II)

- 1) Gawęda: tropienie (w izbie).
 - 2) Gra Złodziej: [a] wprowadzenie do gry, [b] wymarsz w teren: marsz po sztucznym śladzie (mąka, groch, wełna itp, w zależności od tematu opowiadania wprowadzającego do gry), [c] marsz po tropie naturalnym (odcisk buta), [d] obława na złodzieja.
 - 3) Wyszukiwanie tropów zwierząt i ptaków, ślady opon rowerów itp.
 - 4) Rysowanie odnalezionych tropów.
 - 5) Zacieranie sztucznych śladów.
- * Zadanie poza zbiórkowe: dokładny rysunek odbicia własnych stóp.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ WYWIADOWCY I ĆWIK (5) ZBIÓRKA (III)

- 1) Gra: zapamiętanie śladu (zastęp dzieli się na dwie części, po czym chłopcy siadają na ziemi naprzeciw siebie z wyciągniętymi naprzód nogami. Po kilkuminutowej obserwacji chłopcy rysują z pamięci widziane stopy.
Odmiana: Część chłopców odciska ślady swych stóp na podatnym gruncie, pod nieobecność drugiej grupy, po czym ci ostatni odgadują do kogo poszczególne tropy należą.
- 2) Gawęda: wnioskowanie czyli "odczytywanie" znaków.
- 3) Gra: "Księga tropów" (uprzednio przygotowane przez zastępowego).
- 4) Zajęcia praktyczne: odlewanie tropów w gipsie.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ WYWIADOWCY I ĆWIK (6) ZBIÓRKA (IV/1)

- 1) Zastęp wyrusza w pole podzielony na dwie grupy. Idąc różnymi trasami grupy te dążą do dwóch punktów w terenie, oddalonych od siebie o jakieś 500 m. Długość każdej z tras - mniej więcej 3 km przez obcy, nieznany chłopcom teren. Ćwiczenia w czasie marszu: zapamiętywanie przebytej drogi, zapamiętywanie znaków w terenie: wieże kościelne, drzewa, skały, mosty, budynki itd.
- 2) Po przybyciu do wyznaczonego celu: (a) szkic z pamięci przebytej drogi, (b) ustawienie stacji sygnalizacyjnej i wywołanie stacji odbiorczej.
- 3) Sygnalizacja.
- 4) Omówienie dotychczasowych ćwiczeń (cały zastęp).

[cd. na następnym slajdzie] ...

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ WYWIADOWCY I ĆWIK (7) ZBIÓRKA (IV/2)

... [cd.]

- 5) Gra: spotkanie (grupy jak na początku zbiórki). Chłopcy ustawiają się w odległości około 2 km. od siebie. Stąd posuwają się ku sobie wzdłuż drogi lub w kierunku oznaczonego znaku terenowego. Wygrywa grupa, która pierwsza zauważy przeciwnika.
- 6) Podział na grupy nadal zachowany. Powrót do domu po trasie przebytej na początku zbiórki, przy czym każdy z chłopców prowadzi podzastęp po kolej przez kilka minut według zapamiętanych punktów w terenie.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ WYWIADOWCY I ĆWIK (8) ZBIÓRKA (V)

- 1) Marsz w teren. Szyk dowolny. Gra w czasie marszu: Blisko-daleko.
- 2) Gawęda: orientowanie się w terenie.
- 3) Zajęcia praktyczne: odnajdywanie stron świata.
- 4) Gry przy użyciu węzłów: (a) wchodzenie na drzewo przy pomocy linki, oraz (b) przy użyciu drabinki sznurowej z linek i żerdzi, (c) holowanie po wodzie drzewa.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ WYWIADOWCY I

ĆWIK (9)

ZBIÓRKA (VI)

- 1) Każdy członek zastępu dostaje list szyfrowany z załączonym wycinkiem mapy, na którym oznaczono miejsce zbiórki: np. kamieniołom, samotna skała itd. W liście znajdują się instrukcje dotyczące czasu zbiórki, ekwipunku itd.
- 2) Zbiórka w oznaczonym miejscu.
- 3) Wspinaczka przy użyciu lin (prawidłowe węzły).
- 4) Na szczycie: (a) śpiew, (b) gawęda: polskie Tatry, (c) gra: ratownictwo w górach, robienie noszy, opatrywanie obrażeń.
- 5) Zejście ze znośzeniem "rannych".
- 6) Marsz w szyku zwartym ze śpiewem.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ WYWIADOWCY I ĆWIK (10) ZBIÓRKA (VII)

- 1) Marsz w szyku patrolowym z obserwacją terenu. Co pewien czas zastępowy zatrzymuje zastęp i zadaje pytania w rodzaju: ile owiec było w pasącym się stadzie? Jaki kapelusz miał na głowie orzący rolnik itd.
- 2) Zajęcia praktyczne: (a) pomiary przeszkód (wąwozu, rzeki itd.), (b) wysokości drzew, budynków itp., (c) głębokości rzeki, (d) szybkości prądu rzeki.
- 3) Organizowanie przeprawy przez rzekę: (a) budowanie kładki linowej, albo (b) kolejki linowej.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ WYWIADOWCY I ĆWIK (11) ZBIÓRKA (VIII/1) - WIECZORNA

- 1) Zastępowy rozsyła indywidualne listy szyfrem, Morsem itp. Postępując według instrukcji zawartych w listach, chłopcy pojedynczo w odstępach np. 1 minutowych przybywają na wyznaczone miejsce, gdzie nawiązują łączność z zastępowym ukrytym w zaroślach. Używając alfabetu Morse'a, przy pomocy lampek kieszonkowych, chłopcy wywołują stację odbiorczą i meldują się, poczym otrzymują instrukcje tą samą drogą.

Uwaga: chłopcy powinni znajdować się w odległości co najmniej 500 m. od zastępowego. Podzastępowy przybywa na umówiony punkt pierwszy i dopilnowuje, by chłopcy nadawali i odbierali sygnały indywidualnie.

[cd. na następnym slajdzie] ...

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ WYWIADOWCY I ĆWIK (12) ZBIÓRKA (VIII/2) - WIECZORNA

... [cd.]

- 2) Po zameldowaniu się ostatniego chłopca "dwójka" rozstawia zastęp w wielkim kole lub półkolu. Następuje teraz gra: podchodzenie zastępowego.
- 3) Omówienie gry.
- 4) Zastęp dzieli się na dwie grupy. Rozstawienie stacji sygnalizacyjnych.
- 5) Sygnalizacja światłem.
- 6) Gra: błędny ogień. Jeden z chłopców idzie w las. Od czasu do czasu błyska latarką, po czym szybko zmienia miejsce uciekając w różnych kierunkach. Inni starają się go schwycić.
- 7) Powrót. Obserwacja nieba.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ WYWIADOWCY I ĆWIK (13)

ZBIÓRKA (IX/1) - ALARM: POWÓDŹ

- 1) Zbiórka w pełnym ekwipunku osobistym i polowym oraz z prowiantem na jeden dzień.
- 2) Sprawdzenie ekwipunku. Omówienie zadań do wykonania.
- 3) Wymarsz w teren nad rzekę lub jezioro.
- 4) Rozbijanie biwaku - bazy (szałasy przeznaczone na izbę chorych, magazyn itp., kuchnia przygotowująca posiłki dla powodzian itd.) Lekki posiłek.
- 5) Pływanie.
- 6) Zwiady na łodziach. Wiosłowanie i sterowanie,
- 7) Obiad i krótka przerwa poobiednia.

[cd. na następnym slajdzie] ...

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ WYWIADOWCY I ĆWIK (14) ZBIÓRKA (IX/2) - ALARM: POWÓDŹ

... [cd.]

- 8) Organizowanie przeprawy w celu niesienia pomocy zalanej wsi, (wysepka lub przeciwny brzeg): (a) człony - na puchówkach i workowe, (b) tratwy - z baniek, beczek, drzewa.

Uwaga: Zastępowy obejrzał uprzednio teren i przygotował materiały potrzebne do przeprawy np. beczki, wiązki słomy.

- 9) Lekki posiłek.

- 10) Zwijanie biwaku. Uprzątnięcie terenu. Zacieranie śladów.

- 11) Krótkie ognisko.

- 12) Powrót ze śpiewem.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ WYWIADOWCY I ĆWIK (15) ZBIÓRKA (X) – W MIEŚCIE

- 1) Zbiórka w izbie.
- 2) Wyjście na miasto. Gry: "Comorra" i Gra Morgana.
- 3) Zbiórka w parku.
- 4) Gawęda: obserwowanie ludzi,
- 5) Gra: chłopcy mają za zadanie obserwowanie pewnej osoby przez jakiś czas i zebranie jak najwięcej danych dotyczących wyglądu, wieku, charakteru, zajęcia itd.
- 6) Zbiórka po jednej godzinie w oznaczonym miejscu. Chłopcy opowiadają o ludziach, których obserwowali.

Uwaga: obserwacja się odbywa parami z tym, że każdy harcerz samodzielnie pisze swoje komentarze. Osoby obserwowane są znane zastępowemu i wiedzą co się dzieje.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ WYWIADOWCY I ĆWIK (16) ZBIÓRKA (XI/1) – BEZ ZASTĘPOWEGO

- 1) Zastępowy zaczyna zbiórkę, sprawdza obecność, następnie wychodzi mówiąc: "Zarzuciłem gdzieś list. Spróbujcie go znaleźć".
- 2) Chłopcy szukają ukrytej kartki, po znalezieniu której zapoznają się z jej treścią (Na podstawie załączonego planu znaleźć schowany klucz).
- 3) Odszukany klucz otwierają szafę, w której znajduje się mocno obwiązana paczka. Na paczce napis: "Uwaga, szkło. Nie rzucać, nie potrząsać. Rozwiązać węzły nie przecinając sznurka.

[cd. na następnym slajdzie] ...

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ WYWIADOWCY I ĆWIK (17) ZBIÓRKA (XI/2) – BEZ ZASTĘPOWEGO

... [cd.]

- 4) W paczce znajdują się materiały opatrunkowe oraz karteczka ze wskazówkami: "Wybuch, Kazik ma złamaną nogę, Staszek jest ranny w ramię, opatrzcie ich i przetransportujcie do mnie. Znajduję się w ogrodzie".
- 5) Chłopcy nakładają opatrunki i przenoszą "rannych" na wskazane miejsce używając improwizowanych noszy, "siodełek" z ramion itd.
- 6) Po wykonaniu tych zadań następują gry, śpiew itd.
- 7) Uwaga: Wszelkie instrukcje pozostawione przez zastępowego pisane są szyfrem, Morsem itd.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ WYWIADOWCY I ĆWIK (18) ZBIÓRKA (XII) – Z ZADANIAMI

- 1) Po sprawdzeniu obecności zastępowy poleca harcerzom wykonanie pewnych indywidualnych zadań. Udając się pod wskazany adres, chłopcy wypełniają dane polecenie i po upływie oznaczonego czasu stawiają się z powrotem w świetlicy składając zastępowemu sprawozdanie.
- 2) Śpiew.
- 3) Gry: (a) Kim dźwiękowy, (b) Kim "rąk", (c) Utracona pamięć.

Uwaga: adresy dostarczone chłopcom są adresami znajomych zastępowego, który wtajemniczył ich w swe plany.

Przykłady zadań wykonywanych przez chłopców: (a) wyczyścić i naoliwić rower, (b) narąbać drewna i napalić w piecu, (c) przyciągnąć obłuzowujący się zamek, (d) przeprowadzić jakąś pracę w ogródku.

PROGRAM ZBIÓREK: STOPIEŃ WYWIADOWCY I ĆWIK (19) ZBIÓRKA (XIII) – PAROGODZINNA WYCIECZKA

- 1) Harcerze biorą ze sobą sprzęt i prowiant potrzebny do samodzielnego przygotowania posiłku,
- 2) Gra: przekradanie z przebieraniem,
- 3) Po omówieniu gry - zawody w rozpalaniu ognia (nie wolno użyć więcej niż dwóch zapalek ani pomagać sobie słomą, papierem itd).
- 4) Indywidualne przygotowanie posiłków (ugotowanie kilku ziemniaków, kaszy, usmażenie jajecznic, upieczenie podpłomyka itd.).
- 5) Posiłek. Zacieranie śladów.
- 6) Gawęda - Zasady maskowania osobistego w polu.
- 7) Podchodzenie warty (z zastosowaniem zasad maskowania się).

ADMINISTRACJA ZASTĘPU

☛ Książka zastępu. Najlepszą formą książeczki zastępu jest gruby notes. Mieścić się w nim będzie wszystko co dotyczy administracji i gospodarki zastępu. Stanowić on ma swego rodzaju pisaną historię pracy zastępu. Książeczka zastępu dzieli się na kilka różnych działów:

- 1) Ewidencja zastępu i plan alarmowy.
- 2) Kontrola obecności na zbiórkach.
- 3) Plan pracy: zamierzony i wykonany.
- 4) Wykaz zbiórek.
- 5) Kasa – o ile zastęp dysponuje osobnymi funduszami:
(a) wykaz składek, (b) Przychody i rozchody.
- 6) Biblioteczka oraz inwentarz zastępu, o ile takie istnieją.

KRONIKA ZASTĘPU

- ☛ Kronika to historia życia zastępu pisana przez członków zastępu oraz ludzi, którzy w ten czy inny sposób zetknęli się z zastępem.
- ☛ Na treść kroniki złożą się opisy ciekawych zbiórek, wrażenia z wycieczek, wspomnienia z obozów, rysunki, fotografie itd.
- ☛ Wszystko ładnie i estetycznie rozmieszczone i ozdobione.

ZASTĘP - ZAROBKOWANIE

☛ Każdy zastęp powinien posiadać pewne fundusze na zakup książek, sprzętu harcerskiego itd. Akcja zarobkowa jest dobrą metodą zdobywania funduszy gdyż również urozmaica program pracy i wzmacnia duch zastępu (na zarobkowanie zastępowy musi uzyskać pozwolenie drużynowego). Przykłady:

- 1) Wyrób i sprzedaż: zabawek, ozdób choinkowych, wycinanek, koszyków, pisanek, gromnic, palm itd.
- 2) Oprawianie książek.
- 3) Zbiórka i sprzedaż makulatury, złomu, butelek itp.
- 4) Kolportaż pism i gazet.
- 5) Urządzanie przedstawień /np. teatrzyk kukiełek/, zabaw itp. imprez.
- 6) Zbieranie i sprzedawanie kwiatów, jagód, grzybów, ziół leczniczych itd.

ZASTĘP - RODZICE

- ❁ Obowiązkiem zastępowego jest nauczenie harcerzy, aby ich rodzice byli zawsze powiadomieni, gdzie się odbywa zbiórka i jak długo będzie trwać.
- ❁ Dobrze jest jeśli zastępowy zna wszystkich rodziców chłopców z jego zastępu. Najlepszą formą przedstawienia się i zapoznania z rodzicami jest urządzenie, co pewien czas, zbiórek zastępu, lub też spotkań w domach poszczególnych rodziców.
- ❁ Rodzice na pewno się ucieszą i chętnie dopomogą wam do urządzenia spotkania.

Dziękujemy!

Czuwaj!

Oprawa graficzna: phm. Barbara Wońska
Pomysł i wykonanie: hm. Tomasz Kostienko

"Zastęp harcerzy", hm. Jerzy Hebda